

Carmen Iordăchescu

Din tainele compunerii

*Cum am reușit
să scriu compuneri*

Modele de compuneri

**Clasa
a III-a**

Ministerul Educației Naționale
AVIZAT
Ministerul Educației Naționale

 Editura CARMINIS

Cuprins

 Încep cu o poveste	5
 Trucuri... scriitoricești	4
I. Cuvântul Propoziția. Enunțul. Textul	6
A. Cuvântul expresiv. Propoziția	6
B. Grupuri expresive de cuvinte Textul	7
În poiana din pădure	8
C. Enunțul. Textul distorsionat	8
II. Compunerea. Tipuri de compuneri	11
1. Compunere după o imagine sau după un șir de imagini, benzi desenate	12
La pescuit	12
Băiatul cu zmeul	13
Discoul jucăuș	14
La bunica	16
 Strâng observatiile... ca un detectiv	17
 Documentarea și carnetul de însemnări	19
 Aleătuiesc planul compunerii	21
2. Compunere după un șir de întrebări	22
Toamna în grădină	22
O poveste dragă din copilărie	24
3. Compuneri pornind de la colecții de cuvinte	26
A. Colecții de cuvinte ordonate	26
Pregătiri de călătorie	26
B. Colecții de cuvinte de completat	29
Jocul puilor de rândunică	29
Furtuna	30
C. Colecții de cuvinte libere (neordonate)	32
Codita cel jucăuș	32
 Plan de luptă	34
4. Compunere după un plan de idei	35
Ningel!	35
Motanul Tomiță, vânător	36
5. Compuneri pe baza unor cuvinte de sprijin	37
Primăvara a venit!	37
Parada legumelor	38
6. Compunere cu text lacunar	40
Pe derdeluș	40
Portretul toamnei (în versuri)	41
 O partidă de fotbal	42
7. Compunere cu început dat	43
Pășania lui Gigel	43

	O concluzie ușor de ghicit	45
	8. Compunere cu sfârșit dat	46
	<i>Cioburile din dulap</i>	46
	<i>Excursie cu peripeții</i>	48
	O încurcătură hazlie	51
	9. Compunere după o temă dată	51
	<i>A sună doamna învățătoare</i>	51
	Misiune eșuată	53
	Un puzzle salvator	54
	O temă cu... inspirație	56
	10. Compunere cu dialog	57
	A. Alcătuirea unei compuneri cu dialog după un plan de imagini	57
	<i>Gemeți, colegi de bancă</i>	59
	B. Alcătuirea unui dialog după un plan de idei	60
	<i>Dialog cu... bucluc</i>	60
	Continuarea unui dialog	62
	<i>Să discutăm despre cămin</i>	62
	<i>Frații Rândunele</i>	64
	<i>Nu ești gur, codrule!</i>	65
	<i>Serbările codrului</i>	66
	D. Realizarea unui dialog după o temă dată	67
	<i>Noul nostru coleg</i>	67
	E. Alcătuirea unui dialog pornind de la o operă literară	69
	<i>Doi oameni de zăăăă stau de vorbă</i>	71
	Cum este să participi la poveste	71
	11. Compuneri pornind de la texte literare	73
	A. Alcătuirea unei compuneri pe baza unor imagini inspirate de o operă literară	73
	<i>Bondarul lenes</i>	73
	B. Dialog imaginar pornind de la două personaje literare	74
	<i>Discuție între Lizuța și Bondarul lenes</i>	74
	La mulți ani, mărețco!	76
	Surpriza	77
	12. Compuneri cu scop practic	78
	A. Reclama	78
	Cum am compus o reclamă de succes	79
	B. Invitația	80
	Cum mi-am creat singur o invitație la ziua mea	81
	13. Compuneri de interes personal	82
	A. Cartea poștală	82
	B. Felicitarea	83
	Journalul meu	84

! CUVÂNTUL. PROPOZIȚIA. ENUNȚUL. TEXTUL

A. Cuvântul expresiv. Propoziția

REȚINE!

Cuvântul expresiv este un cuvânt deosebit, surprinzător și emoționant. El ne trezește imaginația, ne impresionează sufletul, ne provoacă emoții, ne încântă sau ne sperie. Nu este obișnuit și îl folosim mai puțin, pentru că e mai special.

Acest cuvânt expresiv face ca ascultătorii sau cititorii să vadă cu ochii minții niște imagini frumoase și emoționante.

Exemplu: zăpadă - omăt, nea

Zăpada s-a așternut pe câmpie. (Văd un fenomen obișnuit, care se întâmplă în fiecare iarnă.)

Omătul s-a așternut pe câmpie. (Îmi imaginez zăpadă legată de pe întinderea câmpiei.)

1. Subliniază cuvintele expresive din următoarele perechi:

miros - mireasmă

câmpie - șes

văzduh - cer

vânt - vârtej

deal - colină

ploaie - potop

2. Alcătuiește câte o propoziție dezvoltată cu două dintre cuvintele expresive de la exercițiul anterior.

.....

.....

Observație: Cuvintele expresive apar în opere literare în versuri sau în proză - poezii, povești, povestiri, romane. Le putem afla și din dicționare. Lectura este principala sursă de îmbogățire a vocabularului, de exprimare frumoasă și nuanțată.

3. Completează propozițiile pentru a obține imagini sugerate corespunzătoare celor cinci simțuri (văz, auz, miros, gust, pipăit). Alege perechile de cuvinte expresive potrivite din coloana alăturată.

☛ Trandafirii cuprinseseră grădina într-o	suav și proaspăt
☛ Ea învăluia parfumul	al florilor de lemn
☛ În urechi îmi răsuna cântecul	al mișcărilor
☛ Simțeam pe frunte mângâierea	a
pădurii.	aromate și dulci
☛ Frăguțele erau	răcoroasă și blândă

4. Imaginează-ți că ești la munte. Completează cât mai expresiv spațiile libere cu senzațiile pe care le-ai putea avea.

Mă tolănisem pe o căpîță din iarba proaspăt cosită. Închisesem ochii. Simțeam

Auzeam împrejur greierilor. Deschizând ochii am văzut în depărtare

5. Scrie un text scurt despre cum ai petrecut vacanța și dă-i un titlu potrivit.

Observație: O altă sursă de obținere a unor asocieri surprinzătoare și expresive de cuvinte o prezintă sensibilitatea ta, propriile observații. Trebuie să răspunzi totdeauna la întrebările:

Ce văd? Ce simt? Ce emoții am?

Sunt foarte importante observațiile și sentimentele tale personale (așa cum le trăiești și le exprimi tu la această vârstă, nu părinții, nici frații, nici bunicii) pentru a fi original și sugestiv în ceea ce scrii. Nu copia în lucrările tale ceea ce citești și îți place. Încearcă să transformi, să modifice prin propria personalitate, să adaptezi totul la felul tău de a vedea și simți lumea înconjurătoare. Astfel vei fi original, iar compunerea ta nu va fi nici identică, nici foarte asemănătoare cu a colegilor tăi.

B. Grupuri expresive de cuvinte. Textul

Observație: Cuvintele își sporosc frumusețea și puterea de a ne impresiona dacă se asociază cu alte cuvinte expresive.

Exemplu: frunziș bogat, de nepătruns

1. Adaugă o însușire expresivă următorilor termeni:

☞ răsunetele iuți,

☞ zumzet vesel,

☞ flori gingașe,

☞ fluturi catifelati,

7. Compunere cu început dat

REȚINE!

Compunerea cu început dat trebuie continuată cu elementele de cuprins și încheiere.

Dezvoltarea compunerii se realizează după un plan de idei care presupune, de regulă, ordonarea întâmplărilor din momentul început până la sfârșit.

Momentul ales poate fi:

- începutul; • un moment reprezentând cauza acțiunilor viitoare;
- un moment surprinzător; • un moment de mare tensiune, când un personaj rezolvă o situație dificilă.

1. Orientează-te după planul de idei și continuă compunerea care începe astfel:

Dezvoltarea planului de idei

Pățania lui Gigel

Învăța într-o clasă un băiat ascultător, pe nume Gigel. El nesocotea totdeauna sfatul doamnei învățătoare. Într-o zi, clasa a hotărât să plece în vizită la Grădina Zoologică din oraș.

Introducere

- Ce știeca personajul?

• Când și unde a plecat clasa?

• Ce i-a îndemnat doamna pe elevi?
- să nu le dea animalelor de mâncare
- să nu se apropie prea mult de cuști

• Ce au făcut elevii?

- au ascultat explicațiile doamnei despre mormuțe

• Ce a făcut Gigel?

- s-a apropiat de cușca unei mormuțe mari, să-i dea o banană

• Ce a pățit? - l-a prins de mână

• Ce a făcut Gigel? - a țipat

• Cine l-a salvat?

• Cum? Doamna a întors capul

și grijitorul care se apropia i-a spus să arunce banana

• Care au fost urmările pentru Gigel? Ce a simțit Gigel?

Plan de idei

Introducere

- Timpul, locul, personajele

Cuprins

- Ce a văzut?
- Ce a făcut Maria?
- Cum a rezolvat ea situația?
- Cine i-a sărit în ajutor?

Încheiere

- Cum s-a terminat întâmplarea?
- Ce simțit Maria la sfârșit?

.....

Era o seară frumoasă de toamnă. Maria tocmai se
 părțise de prietena ei, Adela, și se grăbea spre casă. Ea traversa
 ca de obicei parcul din apropiere ca să scurteze drumul.
 Deodată auzi o bufnitură și un zgomot speriat.

Maria

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Sugestii:

- un copil căzut dintr-un leagăn și sora lui țipând;
- un băiat căzut de pe bicicletă.

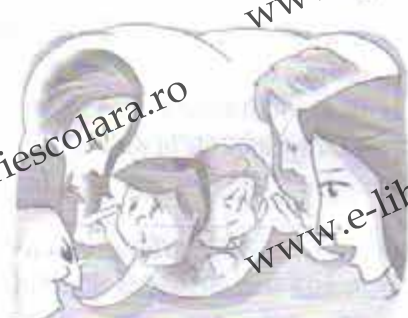

O convuzie ușor de ghicit

La terminarea meciului, după vreo două zile, am intrat în casă transparentă, dar bucurându-mă. Echipa noastră îi spulberasă într-adevăr pe băieții dintr-o cincea. Mama lucra la calculator și avea biletul meu lipit într-un colț al ecranului.

Mami, plec în vacanță cu băieții, la fotbal. Nu stau mult.
Ducu

- Bună, mami! Mă duc să fac repede un duș. Mi-e o foame de lup.
- Bine, Ducu, a zis mama, continuându-și lucrul.
- Când am apărut, m-am dus direct la bucătărie și mi-am făcut două sandviciuri pe care le-am mâncat cu poftă. Prin ușa deschisă mama mă urmărea discret, din camera alăturată.
- Ducu, vrei să mănânc puțin?
- Sigur, mami, a răspuns eu, renunțând la a treia felie de pâine cu sare pe care mă pregăteam să o înfulec.
- A fost și Răzvan cu tine?
- Da, toată echipa. Chim și Gelu, adaug eu.
- Păi Gelu nu are mâna în ghips? Parcă scria aici pe lista de scria nici temele..., s-a mirat mama.
- A fost ghipsul ieri, așa că...
- A jucat și Gelu? a continuat mama cu întrebările.
- Sigur. A și înscris două goluri, l-am lăudat eu pe Gelu.
- Curios! Mama lui Gelu știa că a venit la tine împreună cu Răzvan ca să lucrați la computer. Știi?
- Nu, mami, a răspuns dintr-o suflare.
- Acum un sfert de oră a sunat și mama lui Răzvan să vadă de ce întârzie atât cu lecțiile.
- Nu știu ce să zic, am spus încurcat.
- Nu e nevoie să zici nimic. După cum vezi, din ciuina are picioare scurte", a accentuat mama. Ei amândoi trebuie să explice, a încheiat ea discursul.

10. Compunere cu dialog

A. Alcătuirea unei compuneri cu dialog după un șir de imagini

1. Privește cu atenție șirul de imagini, deslușește înțelesul faptelor și imaginează dialogul dintre personaje. Discută împreună cu colegii tăi, în clasă, despre imagini. Compunerea va avea titlul *Gemenii, colegi de bancă*.

Răspunde oral la întrebările de sub fiecare imagine.

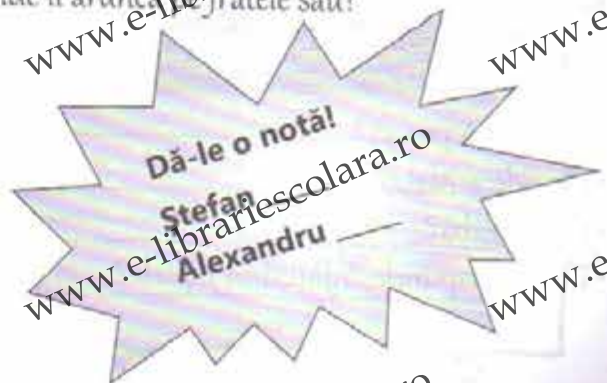
Precizări: Frații gemeni, Ștefan și Alexandru, sunt colegi de clasă. Doamna învățătoare le-a spus să se așeze în aceeași bancă. Ștefan este blond și orice ar face fratele său, el este mereu contrar vrând aceleași lucruri cu acesta. Alexandru este brunet și vrând mereu să aleagă primul. Este hotărât în acțiunile sale.

Ei se ceartă mereu în situație pe care doar părinții lor o rezolvă.

- Unde se află frații?
- Când se petrece întâmplarea?
- Unde este așezată banca lor?
- Ce a făcut Ștefan ca să fie sigur de locul de la fereastră?
- Cum se așază în bancă și de ce se ține cu mâna de aceasta?
- Văzând situația, cum reacționează Alexandru?
- De ce?

- Ce face Alexandru?
- Unde îl aruncă fratele său?

B. Alcătuirea unui dialog după un plan de idei

I. Citește dialogul mai jos și gândește-te de unde pornesc neînțelegerile.

Dialog cu... bucluc

Oana și sora sa Alina, stau în sufragerie. Oana ascultă liniște partituri pe pian, în timp ce sora sa privește la televizor.

Oana: M-am întâlnit azi cu Iulia, avea o rochie foarte frumoasă. Ai văzut-o și tu, aceea roșie cu buline? Ți-a plăcut? Mi-a spus să ți transmit ceva.

Alina: Hâm! Ce-o fi vrând să facă detectivul? Cred că știu.

Oana: Nu știi de la mine? Măine trebuie să mergeți la concursul de desen. Vă întâlniți la ora 9⁰⁰, la Liceul de Artă.

Alina: Ia mai lasă-mă că vreau să fiu atentă. De când ai venit, nu ți-a tăcut gura o clipă. Nu mai poți să ai un pic de liniște în casa asta.

Oana: Să nu zici că nu ți-am spus. Mă duc pe-afară să mă joc și să spun tu lui mami că am ieșit la joacă.

A doua zi Alina vine abătută și furioasă de la școală.

Se duce drept la sora ei.

De ce nu mi-ai spus de concurs?

– Cum nu ți-am spus? Nu am văzut-o pe Iulia la televizor când ți-am povestit de Iulia?

– Nu știu ce îndrăznești de rochia ei, dar nu de concurs.

– Ba ți-am spus! Și-am zis la ora 9, dar n-ai fost atentă! Habar n-aveai de ce ți spun eu.

Nici nu te uitate la mine!

Mă uitam la film!

– Dar e nepoliticos să nu-l uitate pe celălalt când îți vorbește. Mă auzi când are ceva important de transmis.

– Tu vorbești de politețe! Doamna profesoară mi-a spus că am ratat un premiu. Putem să câștig și, din vina ta, n-am câștigat.

Din vina ta, să știi! Altă dată, să fi atentă când vorbesc cu tine!

2. Scrie o compunere care să conțină un dialog între doi copii. Unul nu este atent la ce spune celălalt și de aici, o serie de încurcături. Găsește un titlu amuzant. Orientează-te după planul de idei dat.

Plan de idei

Introducere

- Locul, timpul și personajele (cum se numesc, ce relație este între ele)

Conținut

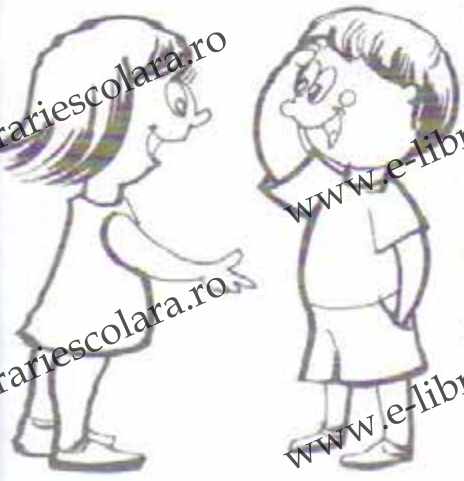
- Subiectul dialogului
- Personajele pot vorbi la telefon sau față în față.

Sugestii:

- poate un personaj nu aude prea bine;
- poate să fie distrat de felul lui; poate ascultă muzică etc.;
- mesajul nu este înțeles corect;
- poate celălalt înțelege greș și întârzie, ratează acțiune. (Nepotul nu a înțeles corect ora la care va veni bunica.)

Încheiere

- Cum apare la ușă.
- Concluzia trasă

Dezvoltarea planului de idei

Blank lined area for developing the idea plan, framed by a decorative border.

13. Compuneri de interes personal

A. CARTEA POȘTALĂ

REȚINE!

Cartea poștală este o scurtă scrisoare trimisă celor dragi pe o ilustrație pentru a transmite gânduri, salutări dintr-o excursie, tabără, stațiune etc.

Elementele componente:

- data;
- formula de adresare;
- conținut (informații, mesaj);
- formula de încheiere;
- semnătura.

Adresa

Nume și prenume:
Adresa: Strada, Nr., Bl., Sc., Ap.
Localitate - cod
Județ, Țară

1. Citește cartea poștală următoare și recunoaște elementele componente.

22.07.2013

Dragii mei părinți,

Mă aflu câteva zile în tabăra de la Navodari. Sunt bine și aici este frumos. În fiecare zi mergem la plajă și avem un program diferit: sport, vizite, concursuri, muzică. O să vă povestesc mai multe când mă întorc. Vă doresc multă sănătate și aștept să ne vedem!

Cu drag,
Alexia

2. Continuă cartea poștală trimisă unui prieten/unei prietene.

Draga,

Îți trimit salutări de la Sinaia, unde particip la concursul

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Scrie o carte poștală familiei tale, ținând cont de imaginea de pe ilustrată.

Muzeul Național de Istorie Naturală Grigore Antipa

B. FELICITAREA

REȚINE!

Felicitarea este o scrisoare foarte scurtă, adresată unei persoane pentru a o felicita cu ocazia unui eveniment sau unei reușite etc.

Elementele componente:

• formula de adresare; • conținutul felicitării; • formula de încheiere; • semnătura data.

1. Citește felicitarea următoare și precizează cu ocazia căruia eveniment a fost expediată. Recunoaște elementele componente și ghicește cine a trimis-o.

Dragă Vlad,

Felicitări pentru titlul de campion la Concursul național de tenis.
Toată familia este mândră de tine.
Te îmbrățișăm și te așteptăm acasă!

Cu drag,

Mihai

2. Completează felicitarea următoare:

Stimată doamnă

Vă urez multă sănătate, fericire și
cu ocazia

Cu respect,